

Struktura ústní zkoušky (s výkladem a příklady)

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

literárněhistorický kontext

- kontext autorovy tvorby (např. J. Neruda: **Povídky malostranské**, kromě tohoto díla napsal ještě prozaické dílo Trhani, dále napsal šest básnických sbírek, žurnalista – fejetony)

- literární kulturní kontext (patřil do skupiny „májovci“, 60. léta 19. stol., stručně program májovců, k májovcům dále patřili – V. Hálek, K. Světlá, J. Arbes, B. Němcová)

analýza uměleckého textu

I. část

- zasazení výňatku do kontextu díla (úryvek je z úvodní, střední nebo závěrečné části, je pro děj důležitý, protože mu předcházelo... nebo po něm bude následovat..., představuje zlom v ději atd.)

- téma a motiv (nezaměňovat téma a obsah, někdy se označuje téma pojmem námět, téma stručně charakterizuje postavu, prostředí a děj, tématem je život svérázných lidiček na Malé Straně v době spisovatelova mládí, motiv je nejmenší prvek tematické výstavby, motivem povídky Hastrman je např. láska k členu rodiny, motivem jsou drahé kameny atd.)

- časoprostor (kdy se děj odehrává, např. v době života autora, v minulosti, kde se děj odehrává, např. na venkově, ve městě, v přírodě)

- kompoziční výstavba (jde o členění díla a průběh děje, prozaické dílo je členěno na kapitoly a odstavce, básnické dílo na strofy, básnická skladba na zpěvy, drama na dějství a repliky neboli výstupy, např. Povídky malostranské se skládají ze třinácti povídek, děj může být řazen chronologicky, retrospektivně, paralelně)

- literární druh a žánr (lit. druh epika – žánr epos, román, novela, povídka; lit. druh lyrika – žánr balada, óda; lit. druh drama – žánr komedie, tragédie, činohra, muzikál, Povídky Malostranské – epika, povídky)

II. část

- vypravěč/lyrický subjekt (vypravěčem je např. hlavní postava- ich - forma nebo děj vypráví autor-er – forma, vypravěč může např. oslovovat čtenáře aj., v Povídkách Malostranských je vypravěčem autor er – forma.

- postava (kdo je hlavní postava a její charakteristika a chování, další postavy, jak se postava v průběhu příběhu mění a s tím i její chování, pan Hastrman byl člověk okolím uznávaný, mírumilovný a měl rád svou rodinu)

- vyprávěcí způsoby (rozhovor mezi postavami – dialog, promluva jedné postavy – monolog, ich – forma, er – forma)

- typy promluv (řeč přímá, řeč nepřímá, nevlastní řeč přímá – podobná řeči přímé, není však oddělena uvozovkami, je promluvou postavy, ale je reprodukována vypravěčem)

- veršová výstavba (jedná se o verš vázaný-normovaný počet slabik, stop, ve verši, mívá rým-nebo verš volný – s jiným počtem slabik ve verších, často nerýmovaný; určete rýmové schéma – sdružený aabb, střídavý abab, obkročný abba, postupný abcabc

III. část

- jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku

(vrstvy jazyka ve výňatku – spisovný jazyk, dialekt, obecná čeština, slang, argot, další příznakové prostředky – odborné názvy, vulgarismy, knižní výrazy, eufemismy, zdvořilost, neukončené výpovědi ...

stavba vět – použití dlouhých nebo krátkých souvětí, jednoduchých vět, zvolací věty atd.

- tropy a figury

Tropy (obrazná pojmenování založená na přenášení významu slov)

- metafora (přenesení významu na základě vnější podobnosti, např. perly rosy)

- metonymie (přenesení významu na základě věcné souvislosti, např. bojovat za Kalich, s tebou je kříž)

- personifikace (vlastnosti nebo činy živých bytostí se přenášejí na neživé, např. hrbily se střechy chalup)

-epiteton (básnický přívlastek, např. stříbrný vítr)

- oxymóron (spojení vylučujících se jevů, např. mrtvé milenky cit)

- přirovnání (podobné metafoře, ale více věcné, např. krásná jako víla)

- ironie a sarkasmus (zesílená ironie)

- kontrast

Figury (hromadění jednotlivých slov nebo skupin slov)

- aliterace (opakování hlásek na začátku slov, např. potkal potkan potkana)

- anafora (opakování slov na počátku veršů)

- epifora (opakování slov na konci veršů)

- epizeuxis (opakování slov prostě za sebou)

- epanastrofa (opakování slov na konci jednoho a začátku dalšího verše)

CHARAKTERISTIKA NEUMĚLECKÉHO TEXTU

I. část

- souvislost mezi výňatky (uved'te, zda spolu umělecký a neumělecký text souvisejí. Uved'te jak. Pojednávají o určité osobě, díle, často bývá neumělecký text recenzí uměleckého díla, novinový článek o díle atd.
- hlavní myšlenka textu (o čem neumělecký text pojednává a co chtěl autor textu čtenáři sdělit)
- podstatné a nepodstatné informace (které informace jsou důležité pro pochopení obsahu textu a naopak bez kterých se čtenář obejde - informace nepodstatné bývají často vysvětlující poznámky v závorce, různé dovětky apod.)
- různé možné způsoby čtení a interpretace textu (jaký je účel textu, proč jej autor psal, např. chtěl poskytnout pouze informaci, chtěl čtenáře o něčem přesvědčit, získat na svou stranu, chtěl např. zhodnotit nějakou knihu nebo divadelní hru apod.)
- domněnky a fakta (najít v textu co je skutečnost a co jsou naopak pouze osobní postřehy autora, popřípadě jeho úvahy na dané téma)
- komunikační situace - např. účel a adresát (proč autor text napsal a komu je určen, např. čtenáři internetových stránek, čtenářům daného časopisu, jehož název je uveden pod článkem)

II. část

- funkční styl (jeden z pěti funkčních stylů – prostěsdělovací, odborný, publicistický, administrativní, umělecký – často se jedná o prolínání dvou funkčních stylů, např. u recenze stylů odborného a publicistického)
- slohový postup (informační, vyprávěcí, popisný, výkladový, úvahový, dialogický, řečnický – v dané ukázce může jít o kombinaci uvedených postupů)
- slohový útvar (novinový článek, fejeton, dopis, recenze, slovníkové heslo, úvaha, odborný popis, aj.)
- kompoziční výstavba výňatku (většinou členěn na odstavce, které tvoří jednotlivé části)
- jazykové prostředky (použití jednotlivých vrstev jazyka, nejčastěji spisovná čeština, odborné výrazy – termíny, výrazy v závorkách, výrazy psané kurzívou, výrazy psané tučným písmem, aj.)